

بررسی ویژگی های روان سنجی سنخ نمای مایرز – بریگز (MBTI)

تاریخ دریافت مقاله : ۹۲/۱۱/۶

تاریخ پذیرش مقاله : ۹۲/۱۱/۲۹

دکتر ولی اله فرزاد*

دکتر سیداحمد جلالی**

زهره شیرخانلو***

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی ویژگی های روان سنجی سنخ نمای مایرز – بریگز (MBTI) بود که ۷۳۲ نفر دانش آموز دختر و پسر دوره تحصیلی متوسطه شهر تهران با روش نمونه گیری چند مرحله ای به طور تصادفی انتخاب شدند. برای جمع آوری اطلاعات از سنخ نمای مایرز – بریگز (MBTI) و پرسش نامه شخصیتی پنج عاملی نئو NEO – FFI استفاده شد. در تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده، نتایج حاصل از آزمون همبستگی پیرسون نشان داد بین قطب های سنخ نمای مایرز – بریگز (MBTI) همبستگی درونی معناداری در سطح $(P < 0/05)$ وجود دارد و همبستگی قوی بین این اندازه ها بیانگر روایی و اگراست. آلفای کرونباخ برای قطب های سنخ نمای مایرز – بریگز (MBTI) در دامنه ۰/۵۸ تا ۰/۷۵ به دست آمد. مقایسه میانگین نمره های دانش آموزان دختر و پسر در سنخ نمای مایرز – بریگز نیز از طریق آزمون تحلیل واریانس چند متغیری MANOVA مورد بررسی قرار گرفت. آزمون تحلیل واریانس چند متغیری نشان داد اثر اصلی قطب های (MBTI) در سطوح متغیر مستقل جنسیت (دختر و پسر) از لحاظ آماری معنادار نیست. فقط اثر اصلی قطب های MBTI در سطوح متغیر مستقل پایه تحصیلی اول، دوم و سوم متوسطه از لحاظ آماری معنادار است.

واژه های کلیدی: رواسازی، اعتبار، روایی و سنخ نمای مایرز بریگز (MBTI)

* عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

vofarзад@gmail.com

drsaj@gmail.com

** عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

z.shirkhanloo@gmail.com

*** کارشناس ارشد روان سنجی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

مقدمه

درک و پیش بینی اعمال و رفتارهای خود و دیگران از نظر شخصی، اجتماعی و از نظر خانواده ها، دوستان و متخصصان روان شناسی اهمیت زیادی دارد. از این رو ارزیابی شخصیت و این اعمال و رفتارها مورد توجه قرار می گیرد. از نظر فرگوسن^۲ (۱۹۷۰) "شخصیت الگویی از رفتار اجتماعی و روابط اجتماعی متقابل است. بنابراین شخصیت یک فرد، مجموعه راههایی است که او نوعاً نسبت به دیگران واکنش یا با آنها تعامل می کند" (به نقل از کریمی، ۱۳۷۴، ص ۶).

برای ارزیابی متغیرهای مربوط به شخصیت باید ابزارهایی در دست باشد تا بتوانیم به مطالعه شخصیت پردازیم. از این رو از آزمون ها می توان به منظور مشاوره، شناخت مسایل روانی، راهنمایی و انتخاب شغل و مطالعه شخصیت استفاده کرد. همچنین برای تصمیم گیری درباره آینده شغلی یا رشته تحصیلی افراد می توان از ابزارهای اندازه گیری استفاده کرد. از جمله این ابزارها می توان به سنخ نمای مایرز - بریگز (MBTI)^۳ اشاره کرد. از نظر کندی^۴ (۲۰۰۴) ابزار مایرز - بریگز ابزاری برای ارزیابی شخصیت است که تمایلات و گرایش های افراد را مشخص می کند. ابزار MBTI متفاوت از ابزارهای روان شناختی دیگر است؛ چون نظریه آن طبق اصل دوگانگی پایه ریزی شده است. تصور می شود این دوگانگی ها، روان شناختی ذاتی یا گرایش های ذهنی را نشان دهند. ابزار MBTI از صفات نوعی شخصیت متفاوت است؛ صفات نوعی شخصیت میزان تغییر را در طول یک پیوستار ارزیابی می کنند؛ برای مثال شخصی با نمره بالا در مقیاس برون گرایی سیاهه شخصیتی NEO (NEO-PI) (کاستا و مک کرا^۵، ۱۹۸۵، به نقل از بریگز - مایرز، ۲۰۰۹)، برون گراتر از شخصی با نمره پایین در این مقیاس به نظر می رسد. در عوض، شاخص های MBTI وضعیت پاسخگو را در یکی از دو تیپ شخصیتی متضاد نشان می دهد. فرض بر این است که یکی از هر دوگانگی های قطب ها به طور فطری نسبت به دیگری در پاسخگویی خوشایندتر است.

طبقه بندی یا دسته بندی اشخاص در قالب سنخ های مختلف به قدمت تاریخ بشر است. در اوایل قرن بیستم کاترین بریگز به پرورش و تدوین سنخ شناسی خاص خود پرداخت. او هنگامی که ترجمه انگلیسی سنخ های روانی^۶ تألیف کارل یونگ^۷ (۱۹۹۳) را خواند، مفاهیم وی را مشابه مفاهیم خود، اما بسیار سازمان یافته تر یافت. بریگز از ساخت سنخ شناسی خودش چشم پوشید و به جای آن، به نظام قابل فهم تر یونگ پرداخت. وی به همراه دخترش، ایزابل بریگز مایرز، یک پرسشنامه روانی برای اندازه گیری این سنخ ها ابداع نمود (لانیون و گوداشتاين، ترجمه نقشبندی و همکاران، ۱۳۸۸).

سنخ نمای مایرز - بریگز آزمونی است که تیپ شخصیتی بزرگسالان و نوجوانان سنین ۱۴ سال و بالاتر را ارزیابی می کند.^۸ آزمون MBTI، ویرایش ششم نسخه انگلیسی اروپایی، ابزاری ۸۸ سؤالی است و شامل ۲۵ سؤال در بعد درون گرایی - برون گرایی^۹ (E-I)، ۲۴ سؤال در بعد حسی - شهودی^{۱۰} (S - N)، ۱۹ سؤال در بعد تفکری - احساسی^{۱۱} (T - F) و ۱۹ سؤال در بعد قضاوت - ادراک^{۱۲} (J - P) است و یک سؤال اضافه که شامل

^۲ . Fergusen

^۳ . Myers-Briggs Type Indicator

^۴ . Kennedy

^۵ . Costa & McCrae

^۶ . Psychological Types

^۷ . Carl Gustav Jung

^۸ . [www. Answers.com/topic/Myers - Briggs -type-indicator](http://www.answers.com/topic/Myers-briggs-type-indicator)

^۹ . Extaversion - Introversion

^{۱۰} . Sensing- Intuition

^{۱۱} . Thinking- Feeling

نظام نمره گذاری آزمون نمی شود.

در هر ماده از آزمودنی خواسته می شود تا یکی از دو گزینه‌ای را که بیشتر وصف حال یا مورد قبول اوست، انتخاب کند. MBTI چهار بعد دو قطبی را که از نوشته‌های کارل یونگ اقتباس شده‌اند، به دست می دهد:

- الف) درون گرایی - برون گرایی (E-I) نشانگر نوع گرایش فرد به زندگی است؛
- ب) حسی - شهودی (S - N) منعکس کننده نحوه ادراکهای فرد است؛
- ج) متفکر - احساسی (T - F) مربوط به مبانی قضاوت‌های شخصی است؛
- د) قضاوت - ادراک (J - P) نشان دهنده نحوه تصمیم‌گیری در برابر جهان بیرونی است (لانیون و گوداشتاین، ترجمه نقشبندی و همکاران، ۱۳۸۸).

هر یک از این چهار بعد دو تایی ترکیب شده و شانزده تیپ چهار تایی از شخصیت را ایجاد می کنند. هر کدام از این حالت‌ها به صورت اختصاری به صورت زیر نمادگذاری شده اند (بریگز - مایرز و همکاران، ۲۰۰۹). به خلاصه ای از ویژگی‌های این شانزده تیپ‌های شخصیتی اشاره می شود:

جدول ۱: علایم اختصاری تیپ‌های شخصیتی

ISTJ	ISFJ	INFJ	INTJ
ISTP	ISFP	INFP	INTP
ESTP	ESFP	ENFP	ENTP
ESTJ	ESFJ	ENFJ	ENTJ

برونگرا، حسی، تفکری، ادراکی ESTP: این دسته از افراد در حل مسائل فعال بوده، به موقعیت‌های چالش برانگیز محیط پیرامون خود به طور خلاق پاسخ می دهند. واقع بین هستند، به آنچه احساسشان به آنها حکم می کند بها می دهند. کنجکاو و مشاهده گر هستند. شرایط را به آن شکلی که هست قبول می کنند، در حل مسائل از توانمندی زیادی برخوردارند واقعیت‌ها را می توانند به خوبی درک کنند و به کمک آنها راه حل‌های منطقی تدبیر کنند (مور و همکاران، ۲۰۰۴).

برونگرا، حسی، احساسی، ادراکی ESFP: این افراد، عاشق زندگی اند. شاداب و با نشاط و واقع بین هستند، در حال زندگی می کنند. به ندرت به قوانین اجازه دخالت کردن در زندگی شان را می دهند. به دنبال حقایق اند و جزییات را به خوبی در حافظه خود نگه می دارند. توجه کمی به بخش‌های شهودی و تفکر دارند. اشخاصی صبور، شکیبا و بسیار همدل هستند، توانایی این را دارند که دیگران را وادار کنند تا پیشنهادها و نظرهای آنان را بپذیرند. (تایگر، ترجمه قراچه داغی و رحیم منفرد، ۱۳۸۴).

برونگرا، شهودی، تفکری، ادراکی ENTP: این اشخاص، محیط اطراف خود را از نظر فرصت‌ها و امکانات بررسی می کنند. روابطی را درک می کنند که برای دیگران به خوبی روشن نیست. از تفکر برای تحلیل موقعیت‌ها و عقایدشان بهره می برند. هوش، دقت و کارایی را تحسین می کنند. تحلیل گر، منطقی، دارای اعتماد به نفس هستند. از نظر سالتر^{۱۳} و همکاران (۲۰۰۶) ENTPها به الهامات خود بیش از هر چیز دیگری بها می دهند و می خواهند ایده‌های خود را به واقعیت تبدیل کنند. این تیپ شخصیتی در حل مسایل نظری و از میان برداشتن چالش‌ها، توانایی زیادی دارند.

^{۱۲} . Judgment-perception

^{۱۳} . Salter, D.W, Evans, N.J and Forney, D.S

برونگرا، شهودی، احساسی، ادراکی ENFP: برای این اشخاص، زندگی ماجرابی بدیع با رخدادهایی مهیج است. درباره حال و آینده با بصیرت هستند. مبتکرند، طرح ها را به اجرا درمی آورند. برای توافق ها ارزش قائل شده و دوست دارند که دیگران را خوشحال کنند و در صورت امکان با نیازها و خواسته های دیگران سازگار خواهند شد. نیاز به تأیید شدن از جانب دیگران نیز دارند و از دیگران حمایت می کنند. توجه کمی به بخش های حسی و تفکری دارند.

خوشبین، سازگار، خلاق و پر از اشتیاق و ایده های جدید هستند، برای این اشخاص وجود مسئله، انگیزه دهنده و جالب است. با دیگران، با همدلی رفتار می کنند و از خود صمیمیت نشان می دهند (هاینز و همکاران، ۲۰۰۶).^{۱۴}

برونگرا، حسی، احساسی، قضاوتی ESFJ: این افراد سازماندهی اشخاص و موقعیت ها و کار کردن با گروه را برای پایان رساندن به موقع وظایف، دوست دارند. امور را اگر چه جزئی هم باشد، پیگیری می کنند و از دیگران نیز همین را توقع دارند. اجتماعی و خونگرم هستند. تمرکز بر زمان حال دارند و تصمیمات اساسی آنان روی تجربه و واقعیت است. آنها عملگرا، معقول، واقع بین، قاطع و دقیق هستند.

ESFJها دوست دارند به طور واقعی و عملی به دیگران کمک کنند. این اشخاص برای حقایق و واقعیت ها ارزش قائل اند و افرادی سازمان یافته هستند. بر اساس تجارب شخصی خود یا کسانی که به آنها اعتماد دارند، برنامه ریزی می کنند (باین، ۲۰۰۴).^{۱۵}

برونگرا، حسی، تفکری، قضاوتی ESTJ: به سازماندهی طرح ها علاقه دارند. بر اجرای آنها نظارت می کنند. برای کارایی و نتایج کارشان، ارزش قائل هستند. در حل مسئله رویکردی عینی دارند برای سازماندهی کردن زندگی و کار از تفکر بهره می برند. توجه کمی به بخش های شهودی و احساسی دارند. کارهایی را ترجیح می دهند که نتایجی سریع و قابل ملاحظه داشته باشند (مایرز، ۲۰۰۰، به نقل از جهانیان، ۱۳۸۷).

جزئیات را به خاطر می سپارند و آنها را سازمان دهی می کنند. با توجه به قوانین مشخص کار می کنند، در داوری نسبت به دیگران راحت هستند و از نظم و انضباط فراوان برخوردارند. برای اجرای به موقع برنامه هایشان تلاش می کنند و کارهایشان را با کارایی هر چه بیشتر انجام می دهند (باین، ۲۰۰۴).

برونگرا، شهودی، احساسی، قضاوتی ENFJ: این افراد دارای هماهنگی زیادی با دیگران هستند، آنها دلسوز، حامی، وفادار، صمیمی و قابل اعتمادند. درباره ایده های جدید کنجکاو هستند. مسئولیت سازماندهی تعامل بین گروه، دوستان و خانواده را بر عهده می گیرند. توجه کمی به بخش های تفکری و حسی دارند.

سازمان یافته عمل می کنند و از دیگران انتظار دارند که به همین گونه باشند. بسیار همدل و فهیم هستند، به دیگران توجه دارند و از آنها حمایت می کنند. در ارتباط با دیگران به دنبال نقاط مثبت آنان هستند (باین، ۲۰۰۴).

برونگرا، شهودی، تفکری، قضاوتی ENTJ: رهبران بزرگ و تصمیم گیرندگان بسیار خوبی هستند. این اشخاص متفکرانی بسیار قدرتمند هستند و در برنامه ریزی برای امور از توانایی زیادی برخوردارند. به شدت منطقی و تحلیل گرند، در انجام کاری که به استدلال و منطق احتیاج داشته باشد موفق هستند. به سادگی نقاط ضعف و اشکالات موجود در موقعیت های مختلف را پیدا می کنند و راه حل ارائه می دهند. از حل مسائل پیچیده لذت می برند.

درونگرا، حسی، تفکری، قضاوتی ISTJ: این افراد احساس مسئولیت پذیری زیادی نسبت به خانواده، سازمان ها و روابط در زندگی شان دارند. اگر ثابت شود تغییرات نتایج بهتری در پی دارد؛ این افراد از تغییرات حمایت می کنند. از تجربیات گذشته خود، برای تصمیم گیری در لحظه اکنون استفاده می کنند. در عملکردهای خود سازمان یافته و

^{۱۴} . Haynes, D.H . Briggs, S.P, and Copland, S.

^{۱۵} . Bayne, R.

منظم هستند و کارهایشان را دقیق و با دقت انجام می دهند (مور^{۱۶} و همکاران، ۲۰۰۴).

افرادی منطقی هستند، انتظار دارند دیگران خود را با آنان تطبیق دهند. تمایل دارند در همه چیز واقعیت‌ها رعایت شود. با افرادی که این گونه رفتار نکنند به تندی برخورد می کنند. اما واکنش های تند خود را به ندرت بروز می دهند (راشتون و دیگران، ۲۰۰۷)^{۱۷}.

درون گرا، حسی، احساسی، قضاوتی ISFJ: افرادی قابل اعتماد و محافظه کار هستند، متعهد به گروهی هستند که با آنها در ارتباطند. با تمام انرژی برای پایان یافتن کارها در سر موقع کار می کنند. این تیپ شخصیتی نیز برای حقیقت احترام قائل اند، از بخش حس کردن بیشتر بهره می برند. توجه کمی به قسمت های تفکر و شهودی دارند. **درون گرا، شهودی، احساسی، قضاوتی INFJ:** از درک شهودی معانی و ارتباطات پیچیده انسانی برخوردارند. اغلب به صورت هم حسی، احساسات و انگیزه های مردم را قبل از اینکه خود افراد از آنها با خبر شوند، می فهمند. **INFJ**ها اشخاص پیچیده ای هستند و علاوه بر حساس بودن، سخت گیر هم هستند. آنها از احساسات و علایق دیگران خبر دارند و بیشتر اوقات با افراد سخت گیر به راحتی کنار می آیند. تصمیم گیرندگانی فکور و اندیشمندند. قبل از دست زدن به کار خوب فکر می کنند. ترجیح می دهند در هر زمان تنها به یک موضوع بیاورند (هاینز و همکاران، ۲۰۰۶).

درون گرا، شهودی، تفکری، قضاوتی INTJ: این گروه از افراد معتقدند به آسانی می توانند امتیازات و اشکالات همه موقعیت ها را درک کنند. در موضوعاتی که علاقه دارند، سازمان دهندگان خوبی هستند. اگر پروژه یا ایده ای متعلق به آنها باشد، می توانند روی آن تمرکز کرده و انگیزه فراوان دارند.

این دسته از افراد، برنامه ریزان درازمدت خوبی هستند و اغلب رهبری در گروه یا سازمان ها را بر عهده دارند، مستقل هستند، به ادراکات و قضاوت های خودشان بیش از دیگران اعتماد دارند. **INTJ**ها بسیار مستقل عمل می کنند. این اشخاص کنجکاو، قاطع و مصمم هستند. تحت تأثیر رفتار مافوق خود قرار نمی گیرند. آنها در صورتی از قواعد و مقررات پیروی می کنند که آن را موافق رسیدن به اهدافشان بدانند (باین، ۲۰۰۴).

درون گرا، حسی، احساسی، ادراکی ISFP: اشخاصی هستند که در زمان حال با شادمانی زندگی می کنند، می خواهند تمام لحظه های زندگی را تجربه کنند. برای دنبال کردن علائق شخصی و کاری، اهمیت زیادی می دهند. در زندگی برنامه ریزی خاص خودشان را دارند. به تعهداتشان نسبت به دیگران وفادارند. برای آنان ارتباط متقابل با دیگران مهم است (سالتر و همکاران، ۲۰۰۶).

علاقه ای به رهبری کردن ندارند، از این رو پیروان خوبی هستند و در کارهای گروهی به طور فعال مشارکت می کنند. صبور و انعطاف پذیر هستند. با آنها می توان به سادگی کنار آمد. قضاوت کننده نیستند و با توجه به واقعیت ها، دیگران و نظرات آنها را می پذیرند. برنامه ریزان کوتاه مدت خوبی هستند و در انجام کارها از آرامش برخوردارند.

درون گرا، حسی، تفکری، ادراکی ISTP: ISTPها صریح و اهل عمل هستند. عمل را به گفتگو ترجیح می دهند. در کار کردن با دست هایشان از مهارت زیادی برخوردارند. تصمیم های منطقی می گیرند و مسائل را به خوبی توضیح می دهند (مور و همکاران، ۲۰۰۴).

این افراد واقع بین هستند، به سبب میلی که به آزاد بودن دارند، بیش از حد لازم چیزی را تدارک نمی بینند. این اقدام ممکن است سبب شود که آنها از بخشی از کار را انجام ندهند و کارها را در مواقعی به انتها نرسانند. بنابراین

^{۱۶} . Moore

^{۱۷} . Rushton, S and Morgan, J and Richard, M.

داشتن یک برنامه دقیق با تمام جزئیاتش می تواند به آنها کمک کند تا بتوانند از این بی تفاوتی ظاهری فاصله بگیرند (کوپر^{۱۸} و همکاران، ۲۰۰۱، به نقل از محمودیان دهکردی، ۱۳۸۶).

درونگرا، شهودی، احساسی، ادراکی INFP: نیازهای روان شناختی و عاطفی دیگران را تشخیص می دهند و به آن احترام می گذارند، از خواندن، بحث کردن و تأثیر گذاشتن برای تغییرات مثبت در آینده لذت می برند. کنجکاو، خلاق و دارای بینش های بلند مدت هستند.

حساس، آرمانگرا، صمیمی و وفادار هستند. برای ارزش های شخصی خود بهای فراوان قائل اند و اغلب تحت تأثیر باورهای شخصی قرار می گیرند و یا به کاری که فکر می کنند ارزشمند است، می پردازند (باین، ۲۰۰۴).

درونگرا، شهودی، تفکری، ادراکی INTP: این افراد کنجکاو هستند، به بحث پیرامون امور انتزاعی علاقه دارند. از تمرکز کردن بر چیزی و تحلیل کردن مسئله ای پیچیده که باعث کنجکاوی آنان می شود انرژی و شور فراوان به دست می آورند. به قسمت های حسی و احساسی کم توجه هستند.

INTPها در زمینه حل مسئله از توانمندی فراوان برخوردارند. این افراد روشنفکر و منطقی هستند و از خود خلاقیت هم نشان می دهند. در مواقعی ایده های آنها به قدری پیچیده است که در القای آن به دیگران با دشواری رو به رو می شوند. از فعالیت های فکری و حل مسائل به طور خلاق لذت می برند (مور و دیگران، ۲۰۰۴).

خلاصه ای از ویژگی های MBTI که در بالا به آنها اشاره شد به شرح جدول ذیل است.

جدول ۲: شانزده ترکیب تیپ شخصیتی افراد با ویژگی های عمومی و گرایش های شغلی آنها (به نقل از مایرز و دیگران)^{۱۹}

^{۱۸}. Cooper

^{۱۹}. Myers et al (1998)

بعد از شرح ویژگی های MBTI به پژوهش هایی که در این خصوص انجام شده اشاره می شود. قابل ذکر

شهودگرایی (N)		حس گرایی (S)			
	احساسی (F)	تفکری (T)	احساسی (F)	تفکری (T)	
درونگرایی (I)	INFJ اندیشمند، نمادگرا، ایده آل گرا، متعهد و دلسوز خدمات مشاوره ای، مذهب و آموزش	INTJ اندیشمند، آینده نگر، معقول، مستقل زمینه های علمی، کامپیوتر و فنی	ISFJ عملگرا، انتزاعی، با تشریک مساعی، حساس علوم پزشکی و امور مذهبی	ISTJ عملگرا، معتدل، قاطع، منطقی، مستقل مدیریت و علوم اداری	قضاوتی (J)
	INFP منطقی، زیرک، ایده آل گرا، کنجکاو و خلاق هنر و علوم تجاری	INTP منطقی، کنجکاو، مستقل، اندیشمند، دلسوز زمینه های علمی و فنی	ISFP قابل اعتماد، مهربان، معقول، انتزاعی، عملگرا زمینه های تجاری، بهداشت و سلامت	ISTP مستقل، منطقی، حل کننده مسائل، واقع گرا، تجارت های مشکل و زمینه های فنی	ادراکی (P)
برونگرایی (E)	ENFP کنجکاو، خلاق، پر انرژی، مهربان، با تشریک مساعی و خونگرم خدمات مشاوره ای و آموزشی	ENTP خلاق، نظریه پرداز، تحلیل گر منطقی، پرسشگر علوم، مدیریت و تکنولوژی	ESFP مشاهده گر، فعال، ایده آل گرا، خونگرم بهداشت و آموزش	ESTP مشاهده گر، فعال، حل کننده مسائل، مدعی بازاریابی و تجارت	ادراکی (P)
	ENFJ دلسوز، صدیق، دوستدار تنوع و حامی افراد هنر، مذهب و آموزش و پرورش	ENTJ تحلیل گر، مفهوم گرا، برنامه ریز و با نفوذ مدیریت و رهبری	ESFJ واقع گرا، با تشریک مساعی، عملگرا، قاطع آموزش، بهداشت و مذهب	ESTJ منطقی، قاطع، انتقادگر، عملگرا و سیستماتیک مدیریت و علوم اداری	قضاوتی (J)

است در آزمون MBTI افراد جوان به طور کلی نسبت به افراد مسن در عملکردهای خود از شفافیت و ثبات نظر کمتری برخوردارند، زمانی که نمونه ای از افراد جوان را آزمون می کنیم نسبت به افراد مسن تر ضریب اعتبار کمتری را انتظار داریم. این فرضیه به روشنی در تعدادی از نمونه ها در مبانی MBTI تأیید شده است. (بریگز - مایرز و همکاران، ۲۰۰۹).

از پژوهش هایی که روایی و اعتبار سنخ نمای مایرز - بریگز را گزارش کرده اند می توان به پژوهش های زیر اشاره کرد:

تُرن و همکاران (۱۹۸۷)^{۲۰}، برای سالیان متمادی تلاش کردند تا رابطه بین بیماری دریاچه کرونر قلب (CHD)^{۲۱} و تیپ شخصیتی را دریابند. در این مطالعه ۱۰۳ نفر به عنوان نمونه، فرم G شاخص مایرز - بریگز (MBTI) را تکمیل کردند. مقایسه این نمونه (CHD) و گروه کنترل به تناسب سن در هر یک از چهار بُعد MBTI (درون گرایی - برون گرایی، حسی - شهودی، احساسی - تفکری و قضاوتی - ادراکی) صورت گرفت. مقایسه بین این

^{۲۰}: Thorne B, M at al (1987)

^{۲۱}: coronary heart disease

بیماران با گروه کنترل نشان داد بیماران (CHD) به طور چشمگیری تیپ های حسی و احساسی را ترجیح می دهند. استیل^{۲۲} و کلی (۱۹۹۳) در پژوهش خود دریافتند که همپوشی قابل توجهی بین ابعاد شخصیتی که به وسیله مقیاس برون گرایی - درون گرایی آیزنک و مقیاس (E-I) آزمون MBTI ارزیابی شده وجود دارد. در این مطالعه همبستگی معناداری بین مقیاس (E-I) با عامل برون گرایی پرسشنامه آیزنک داشت ($r = 0.74$). همچنین داده های آنها ارزیابی افتراقی سایر مقیاس های MBTI را نشان می دهد، یعنی مقیاس های باقیمانده MBTI با مقیاس های پرسشنامه شخصیتی آیزنک همبستگی معناداری ندارند.

مک دونالد، اندرسون و هالند^{۲۳} (۱۹۹۴) به بررسی رابطه بین شاخص MBTI و پرسش نامه شخصیت NEO پرداختند و به نتایجی از قبیل همبستگی بین برون گرایی - درون گرایی MBTI با برون گرایی NEO، حسی - شهودی MBTI با گشودگی NEO، تفکری - احساسی MBTI با سازش پذیری NEO، قضاوتی - ادراکی MBTI با وجدان (وظیفه شناسی) NEO دست یافتند (به نقل از لانیون و گوداشتاين، ترجمه نقشبندی و همکاران، ۱۳۸۸). هوراسک و بتس^{۲۴} (۱۹۹۸)، اعتبار بازآزمایی، همبستگی نمرات را در مقیاس های ترجیحی بعد از فاصله پنج هفته بین ۰/۷۷ - ۰/۸۹ برای (E-I)، ۰/۹۳ - ۰/۸۵ برای (S-N)، ۰/۹۱ - ۰/۵۶ برای (T-F) و ۰/۸۷ - ۰/۸۹ برای (J-P) گزارش کرده است.

فارنهام^{۲۵} و همکاران (۲۰۰۱)، اعتبار مقیاس های (E-I)، (N-S) و (T-F) را با روش بازآزمایی بین ۰/۸۶ تا ۰/۸۹ گزارش کردند و در بررسی روایی آزمون، همبستگی MBTI را با پرسشنامه شخصیتی آیزنک مورد مطالعه قرار دادند که در این بررسی بین E-I در MBTI و مقیاس درون گرایی - برون گرایی آیزنک همبستگی معناداری وجود داشت، ولی مقیاس های دیگر MBTI با مقیاس های دیگر پرسشنامه شخصیتی آیزنک همبستگی معناداری نداشتند. کوپر و همکاران (۲۰۰۱)، اعتبار آزمون (MBTI) را به روش بازآزمایی در مقیاس های (E-I) = ۰/۶۲، (S-N) = ۰/۵۷، (T-F) = ۰/۶۱ و (J-P) = ۰/۶۶ گزارش کردند (به نقل از محمودیان دهکردی، ۱۳۸۶).

نتایج پژوهش راشتون^{۲۶} و همکاران (۲۰۰۷)، در معلمان دوره ابتدایی نشان داد افراد با تیپ ENFP برای رهبری مؤثرتر در گروه بیشتر انتخاب می شوند و در اداره کلاس موفق ترند.

افلاک سیر و حسن آبادی (۱۳۷۳)، پژوهشی تحت عنوان «هنجاریابی تیپ نمای مایرز-بریگز (MBTI) بر روی ۷۰۰ دانشجوی دانشگاه فردوسی و علوم پزشکی مشهد انجام دادند. در این تحقیق اعتبار آزمون با روش اعتبار ملاکی و سازه انجام گرفت. در این مطالعه از گروه هنرمندان به عنوان گروه ملاک استفاده شد. نتایج حاکی از این بود که آزمون MBTI از روایی ملاکی مناسبی برخوردار بوده و بخوبی می تواند گروه هنرمندان را از سایرین جدا نماید. میانگین نمرات گروه ملاک در رجحان های P, F, M به ترتیب ۷/۷، ۹/۷، ۱۲/۹ است که بطور معنی داری بیشتر از میانگین نمرات گروه مطالعه (۷/۸، ۶/۲، ۷/۹) می باشد. توزیع تیپ های ۱۶ گانه MBTI از دیگر یافته های مطالعه است. نتایج فوق نشان دهنده آن بود که تیپ شخصیتی اکثر دانشجویان ISTJ (%۴۸) و ESTJ (%۲۳) بوده و افرادی با تیپ INFJ (%۰) و ENFJ (%۲۹) بسیار کمیاب هستند.

عبداللهی (۱۳۷۷) در پژوهش خود با عنوان "هنجاریابی تیپ نمای مایرز - بریگز (MBTI) بر روی معلمان دوره

^{۲۲} . Steele

^{۲۳} . Macdonald D. Anderson P.E. & Holland C. J.

^{۲۴} . Horacek & Betts (1998)

^{۲۵} . Furenham, A.c.J (2001)

^{۲۶} . Rushton, S.

ابتدایی شهرستان مشهد" از فرم G که دارای ۹۴ سوال بوده؛ استفاده کرده است. در این مطالعه، از پرسشنامه شخصیتی آیزنک به عنوان روایی ملاکی آزمون استفاده گردید. ضریب روایی ملاکی حاصل برابر $r = ۰/۶۴$ به دست آمده که نشان داد آزمون فوق از روایی ملاکی مناسبی برخوردار است. برای محاسبه اعتبار آزمون از روش دو نیمه کردن و آلفای کرونباخ استفاده شد. با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ ضرایب اعتبار هر یک از مقیاس ها عبارت از $(EI = ۰/۶۳)$ ، $(SN = ۰/۷۰)$ ، $(TF = ۰/۷۴)$ و $(JP = ۰/۷۸)$ بود.

محمد اسماعیل (۱۳۸۱)، در پژوهش خود با عنوان مقایسه شانزده تیپ شخصیتی دانشجویان ایرانی و هندی که بر روی ۸۰۰ دانشجوی سال آخر رشته های علوم انسانی و علوم پایه شامل ۴۰۰ دانشجوی دختر و پسر ایرانی و ۴۰۰ دانشجوی دختر و پسر هندی از ۶ دانشگاه شهر تهران و ۶ کالج شهر پونا (هند) انجام داد. سنخ نمای مایرز بریگز (MBTI) را در مورد دانشجویان اجرا در کرد. نتایج نشان داد دانشجویان ایرانی و هندی در ابعاد شخصیتی شهودی، حسی، فکری و احساسی با هم تفاوت معنی دار داشتند و همچنین دانشجویان دختر و پسر نیز این تفاوت را نشان دادند ولی در ابعاد برونگرایی، درونگرایی، قضاوتی و درکی تفاوت معنی دار نداشتند تیپ شخصیتی دانشجویان ایرانی بیشتر برونگرای حسی فکری است در حالیکه دانشجویان هندی بیشتر برونگرای حسی احساسی و شهودی احساسی هستند و همچنین از نظر درون گرای حسی احساسی و درون گرای شهودی احساسی محسوب می شوند.

جهانیان (۱۳۸۷) روایی سازه آزمون سنخ نمای مایرز - بریگز را از طریق همبستگی هر یک از سؤال ها با کل سؤال ها بیشتر از $۰/۳$ نشان داد و اعتبار این آزمون را به روش آلفای کرونباخ $(۰/۵۱)$ ، برای بعد درون گرایی - برون گرایی $(۰/۳۳)$ ، بعد حسی - شهودی $(۰/۲۸)$ ، بعد تفکری - احساسی $(۰/۳۹)$ و بعد قضاوتی - ادراکی $(۰/۵۸)$ برآورد کرد که کمتر از حد قابل قبول می باشند.

از پژوهش هایی که به مقایسه قطب های سنخ نمای مایرز - بریگز با مقیاس ها یا ابزارهای پژوهشی دیگر پرداخته اند می توان به پژوهش های زیر اشاره نمود:

اکبری فرد (۱۳۸۸) در پژوهش خود تحت عنوان "بررسی رابطه بین هوش های چندگانه گاردنر و تیپ های شخصیتی بریگز - مایرز (درونگرایی - برونگرایی، ادراکی - قضاوتی) با سازگاری شغلی معلمان مقطع متوسطه شهرستان دورود نشان داد رابطه معناداری بین تیپ شخصیتی و سازگاری شغلی وجود دارد. بین تیپ شخصیتی و هوش های چندگانه گاردنر رابطه معناداری وجود ندارد.

همچنین عبدالغنی (۱۳۸۸) در پژوهش خود با عنوان "رابطه بین خودپنداره شغلی و تیپ های شخصیتی مایرز - بریگز با مشکلات تصمیم گیری شغلی دانشجویان دانشگاه های شهر تهران" نشان داد که خرده مقیاس های ادراکی و درون گرایی بهتر می توانند مشکلات تصمیم گیری شغلی را پیش بینی کنند.

آهنگی (۱۳۸۸) در پژوهش خود با عنوان بررسی رابطه تیپ شخصیتی و سبک های حل مسأله به نتایجی دست یافت که تیپ کلی نمونه پژوهش [ESTJ] (برونگرایی حسی با قضاوت تفکری) به دست آمد. یافته های پژوهش از رابطه بین تیپ شخصیتی و سبک های حل مسأله افراد حمایت می کند. بین ترجیحات برونگرایی (E) با سبک های حل مسأله سازنده رابطه مثبت و با سبک های حل مسأله غیرسازنده رابطه منفی وجود دارد. از طرف دیگر بین ترجیحات درونگرایی (I)، احساسی (F) و ادراکی (P) با سبک های حل مسأله سازنده رابطه منفی و با سبک های حل مسأله غیرسازنده رابطه مثبت وجود دارد. نتایج دیگر پژوهش بیانگر این است که مردان نسبت به زنان کمتر از سبک حل مسئله غیرسازنده و بیشتر از سبک حل مسأله سازنده استفاده می کنند.

پژوهش هایی که در بالا به آنها اشاره شد همه آنها روی دانشجویان یا شاغلین از جمله کارمندان و معلمان انجام

شده است. دانش آموزان یک جامعه نیز تعداد قابل توجهی از افراد جامعه را تشکیل می دهند. دانش آموزان دوره تحصیلی متوسطه، دوره حساسی از زندگی خود را می گذرانند. در این دوره دانش آموزان هم برای رشته تحصیلی و هم آینده شغلی خود تصمیم می گیرند؛ به همین دلیل شناخت قابلیت ها، توانایی ها، استعدادها و ویژگی های شخصیتی دانش آموزان در انتخاب رشته تحصیلی دانشگاهی و شغلی آنها کمک قابل توجهی به آنان می کند. در این راستا استفاده از ابزارهای اندازه گیری ویژگی های رفتاری، کمک مؤثری به آنها خواهد کرد. سنخ نمای مایرز - بریگز MBTI که یک ابزار خودسنجی است، می تواند در این خصوص برای دانش آموزان این دوره تحصیلی مفید باشد.

از این رو در این پژوهش، ویژگی های روان سنجی سنخ نمای مایرز - بریگز روی دانش آموزان دوره متوسطه شهر تهران بررسی شده اند.

روش

روش این پژوهش، غیر آزمایشی از نوع زمینه یابی یا پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش آموزان پسر و دختر دوره متوسطه شهر تهران تشکیل دادند که تعداد آنها به تفکیک جنسیت پسر ۷۴۳۹۸ نفر و دختر ۹۷۸۹۵ نفر بودند (به نقل از اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران، واحد آمار و برنامه ریزی). نمونه آماری با استفاده از نمونه گیری خوشه ای و با استفاده از دستور جنسیت (۳۰۰ × ۲) برآورد شد (کلاین ۲۰۰۰). نمونه شامل ۳۰۰ نفر پسر و ۳۰۰ نفر دختر از دانش آموزان دوره متوسطه شهر تهران است. ضمناً برای جلوگیری از افت آزمودنی ها ۲۵ درصد به حجم نمونه افزوده شد.

ابتدا فهرستی از مناطق نوزده گانه آموزش و پرورش شهر تهران بر حسب شماره تهیه و سپس بر اساس روش نمونه گیری تصادفی پنج منطقه آموزشی یعنی مناطق ۲، ۶، ۱۰، ۱۴ و ۱۹ انتخاب شدند. به گونه ای که یک منطقه در شمال، یک منطقه در غرب، یک منطقه در شرق، یک منطقه در جنوب و یک منطقه در مرکز شهر تهران انتخاب شد. پس از انتخاب پنج منطقه، لیست مدارس موجود در هر کدام از مناطق به تفکیک جنسیت تهیه، سپس با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای از لیست های تهیه شده از هر منطقه یک دبیرستان پسرانه و یک دبیرستان دخترانه انتخاب گردید. پس از آن، به مناطق ۲، ۶، ۱۰، ۱۴ و ۱۹ مراجعه و معرفی نامه جهت اجرای ابزارهای پژوهشی در مدارس انتخابی اخذ گردید و سپس به مدارس مربوطه مراجعه شد.

در مرحله بعد از هر مدرسه پسرانه و دخترانه در پنج منطقه مذکور یک کلاس از پایه اول، یک کلاس از پایه دوم و یک کلاس از پایه سوم دوره متوسطه به صورت تصادفی ساده انتخاب شده و تمام دانش آموزان کلاس به عنوان گروه نمونه انتخاب شدند و به ابزارهای پژوهشی پاسخ دادند. به طور متوسط در هر مدرسه حدود ۷۵ نفر انتخاب شدند. به طور کلی از ۱۰ مدرسه انتخابی حدود ۷۵۰ نفر به عنوان گروه نمونه انتخاب شدند.

پس از اجرای ابزارهای پژوهش، تعدادی از پاسخنامه ها به علت پاسخ های ناقص دانش آموزان حذف شدند و تعداد ۷۳۲ پاسخنامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

برای جمع آوری اطلاعات از سنخ نمای مایرز - بریگز (MBTI) و پرسش نامه شخصیتی پنج عاملی نئو NEO - FFI استفاده شد. در تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده، روایی سنخ نمای مایرز - بریگز از طریق محاسبه ضریب همبستگی بین قطب های سنخ نمای مایرز - بریگز و همبستگی بین سنخ های مایرز - بریگز با مؤلفه های NEO - FFI به دست آمد و اعتبار آن با ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد. مقایسه میانگین نمره های دانش آموزان دختر و پسر در سنخ نمای مایرز - بریگز نیز از طریق آزمون تحلیل واریانس چند متغیری MANOVA مورد بررسی قرار گرفت.

یافته ها

به منظور برآورد میزان ضریب همبستگی بین دو قطب هر مقیاس و نیز همبستگی بین سنخ نمای مایرز-بریگز و پرسشنامه شخصیتی پنج عاملی نئو NEO - FFI از ضریب همبستگی پیرسون به شرح زیر استفاده شد.

جدول ۳: میزان همبستگی قطب های MBTI و مقیاس های NEO - FFI

با وجدان بودن پذیری	توافق پذیری	اشتیاق به تجارب تازه	برون گرایی نئو	روان نژندی	ادراکی	قضاوتی	احساسی	تفکری	شهودگرایی	حس گرایی	درون گرایی	برون گرایی	قطب
												۱	برون گرایی
												-۰/۸۷**	درون گرایی
											-۰/۰۲	-۰/۰۳	حس گرایی
										-۰/۷۲**	۰/۱۹	-۰/۱۰	شهودگرایی
									-۰/۱۱	۰/۱۹	-۰/۰۲	-۰/۱۰	تفکری
								-۰/۷۹**	۰/۱۹	-۰/۱۶	۰/۲۱	-۰/۰۳	احساسی
							-۰/۴۵**	۰/۴۴**	-۰/۱۲	۰/۰۷	۰/۰۸	-۰/۱۶	قضاوتی
						-۰/۹۵**	۰/۴۹**	-۰/۴۷**	۰/۱۸	-۰/۰۸	-۰/۰۲	۰/۱۴	ادراکی
					۰/۰۶	-۰/۰۶	۰/۱۰	۰/۰۳	-۰/۰۸	۰/۰۶	۰/۴۱**	-۰/۵۲**	روان نژندی
				-۰/۵۵**	-۰/۰۹	۰/۰۶	-۰/۰۹	۰/۰۳	-۰/۰۱	۰/۰۲	-۰/۴۴**	۰/۵۳**	برون گرایی نئو
			۰/۲۴	-۰/۰۴	-۰/۱۴	۰/۱۳	۰/۰۱	-۰/۰۰۵	۰/۳۹**	-۰/۳۱*	۰/۰۶	-۰/۰۶	اشتیاق به تجارب تازه
		۰/۱۱	۰/۴۶**	-۰/۳۲*	-۰/۲۲	۰/۲۸*	-۰/۰۹	۰/۰۲	-۰/۰۹	۰/۱۲	-۰/۲۳	۰/۳۰*	توافق پذیری
۱	۰/۳۵*	۰/۰۸	۰/۳۸**	-۰/۴۶**	-۰/۳۱*	۰/۳۲*	-۰/۲۵	۰/۲۸*	-۰/۰۴	۰/۰۳	-۰/۲۳	۰/۲۲	با وجدان بودن

** P < ۰/۰۱

* P < ۰/۰۵

نتایج حاصل از آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که:

- بین قطب های برون گرایی و درون گرایی (-۰/۸۷) همبستگی منفی و معنادار در سطح (P < ۰/۰۱) وجود دارد.
 - بین قطب های شهودگرایی و حس گرایی (-۰/۷۲) همبستگی منفی و معنادار در سطح (P < ۰/۰۱) وجود دارد.
 - بین قطب های احساسی و تفکری (-۰/۷۹) همبستگی منفی و معنادار در سطح (P < ۰/۰۱) وجود دارد.
 - بین قطب های قضاوتی و احساسی (-۰/۴۵) همبستگی منفی و معنادار در سطح (P < ۰/۰۱) وجود دارد.
 - بین قطب های ادراکی و تفکری (-۰/۴۷) و با قطب قضاوتی (-۰/۹۵) همبستگی منفی و معنادار در سطح (P < ۰/۰۱) وجود دارد که این همبستگی ها بیانگر روایی و اگرای سنخ نمای مایرز - بریگز است.
 - بین قطب های قضاوتی و تفکری (۰/۴۴) همبستگی مثبت و معنادار در سطح (P < ۰/۰۱) وجود دارد.
 - بین قطب های ادراکی و احساسی (۰/۴۹) همبستگی مثبت و معنادار در سطح (P < ۰/۰۱) وجود دارد.
- هم چنین نتایج حاصل از آزمون همبستگی پیرسون بین قطب های MBTI و مقیاس های NEO - FFI نشان داد که:
- بین مقیاس روان نژندی نئو با قطب درون گرایی سنخ نمای مایرز - بریگز (۰/۴۱) همبستگی مثبت و با

^{۲۷} . NEO - Five Factor Inventory

قطب برون گرایی سنخ نمای مایرز - بریگز (0/52-) همبستگی منفی و معنادار در سطح ($P < 0/01$) وجود دارد.

- بین مقیاس برون گرایی نئو با قطب برون گرایی سنخ نمای مایرز - بریگز (0/53) همبستگی مثبت و با قطب درون گرایی سنخ نمای مایرز - بریگز (0/44-) همبستگی منفی و معنادار در سطح ($P < 0/01$) وجود دارد.
- بین مقیاس اشتیاق به تجارب تازه نئو با قطب شهودگرایی سنخ نمای مایرز - بریگز (0/39) همبستگی مثبت و معنادار در سطح ($P < 0/01$) وجود دارد و با قطب حس گرایی سنخ نمای مایرز - بریگز (0/31-) همبستگی منفی و معنادار در سطح ($P < 0/05$) وجود دارد.
- بین مقیاس توافق پذیری نئو و قطب برون گرایی سنخ نمای مایرز - بریگز (0/30) و با قطب قضاوتی (0/28) همبستگی مثبت و معنادار در سطح ($P < 0/05$) وجود دارد.
- بین مقیاس با وجدان بودن نئو با قطب تفکری سنخ نمای مایرز - بریگز (0/28) و با قطب قضاوتی (0/32) همبستگی مثبت و با قطب ادراکی سنخ نمای مایرز - بریگز (0/31-) همبستگی منفی و معنادار در سطح ($P < 0/05$) وجود دارد.

این همبستگی ها نیز بیانگر روایی همگرا و واگرای قطب های سنخ نمای مایرز - بریگز و مقیاس های پرسشنامه شخصیتی پنج عاملی نئو NEO - FFI است.

همچنین برای برآورد میزان اعتبار پرسشنامه سنخ نمای مایرز - بریگز (MBTI) از آلفای کرونباخ استفاده شد، هم چنین همبستگی نمره هر سؤال با نمره کل نیز به دست آمد. سؤال هایی که همبستگی صفر یا نزدیک صفر با نمره کل داشتند، برای افزایش آلفای کرونباخ حذف شدند.

پس از حذف سؤال ها، آلفای کرونباخ برای مقیاس برون گرایی - درون گرایی 0/61، حس گرایی - شهودگرایی 0/58، تفکری - احساسی 0/64 و قضاوتی - ادراکی 0/75 به دست آمد.

به منظور مقایسه میانگین نمره های دانش آموزان دختر و پسر در پایه های تحصیلی دوره متوسطه در پرسشنامه سنخ نمای مایرز - بریگز (MBTI) از آزمون تحلیل واریانس چند متغیری MANOVA استفاده شد. قبل از انجام تحلیل واریانس چند متغیری پیش نیازها مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد که داده ها برای تحلیل واریانس چند متغیری مناسب است.

نتایج حاصل از آزمون تحلیل واریانس چند متغیری (جدول 5) نشان داد:

اثر تعاملی قطب های MBTI در سطوح متغیرهای مستقل جنسیت و پایه تحصیلی آماره لامبدا ویلکز ($F=0/92, P > 0/05$) از لحاظ آماری معنادار نیست.

اثر اصلی قطب های MBTI در سطوح متغیر مستقل جنسیت (دختر و پسر) آماره لامبدا ویلکز ($F=1/89$)، ($P > 0/05$) از لحاظ آماری معنادار نیست.

اثر اصلی قطب های MBTI در سطوح متغیر مستقل پایه تحصیلی (اول متوسطه، دوم متوسطه و سوم متوسطه) آماره لامبدا ویلکز ($F=2/61, P < 0/05$) از لحاظ آماری معنادار است. بنابراین برای بررسی تفاوت میانگین پایه های تحصیلی از آزمون تحلیل واریانس یک راهه استفاده شد.

جدول 4: میانگین، انحراف معیار و واریانس قطب های سنخ نمای مایرز - بریگز

قطب ها	تعداد	دامنه نمره ها	میانگین	انحراف معیار	واریانس
برون گرایی	732	22	12/2705	4/27035	18/236
درون گرایی	732	25	12/0765	4/69591	22/052
حس گرایی	732	17	6/3934	3/44046	11/837

۸/۷۲۴	۲/۹۵۳۵۷	۸/۱۲۳۰	۱۴	۷۳۲	شهودگرایی
۲۷/۸۹۳	۵/۲۸۱۳۴	۱۳/۲۰۰۸	۲۵	۷۳۲	تفکری
۱۵/۲۵۹	۳/۹۰۶۲۷	۸/۶۵۹۸	۱۹	۷۳۲	احساسی
۳۲/۱۶۵	۵/۶۷۱۴۵	۱۵/۸۰۰۵	۲۷	۷۳۲	قضاوتی
۳۸/۳۳۲	۶/۱۹۱۲۹	۱۰/۶۴۸۹	۲۷	۷۳۲	ادراکی

جدول ۵: اثر متقابل آزمودنی‌ها برای MANOVA

متغیر مستقل	متغیر وابسته	مجموع مجزورات	درجه آزادی	مجذور میانگین	F	سطح معناداری
جنسیت	برون گرایی	۱۸/۰۳۵	۱	۱۸/۰۳۵	۰/۹۸۹	۰/۳۲۰
	درون گرایی	۴/۲۹۸	۱	۴/۲۹۸	۰/۱۹۴	۰/۶۶۰
	حس گرایی	۱۸/۵۶۸	۱	۱۸/۵۶۸	۱/۵۹۵	۰/۲۰۷
	شهودگرایی	۱/۱۳۸	۱	۱/۱۳۸	۰/۱۳۲	۰/۷۱۷
	تفکری	۱۱۱/۳۸۸	۱	۱۱۱/۳۸۸	۴/۰۹۹	۰/۰۵۳
	احساسی	۱۹/۲۵۰	۱	۱۹/۲۵۰	۱/۲۹۳	۰/۲۵۶
	قضاوتی	۰/۱۶۷	۱	۰/۱۶۷	۰/۰۰۵	۰/۹۴۳
	ادراکی	۳/۲۶۸	۱	۳/۲۶۸	۰/۰۸۵	۰/۷۷۱
	برون گرایی	۶۵/۱۵۴	۲	۳۲/۵۷۷	۱/۷۸۶	۰/۱۶۸
پایه تحصیلی	درون گرایی	۴۷/۲۳۷	۲	۲۳/۶۱۸	۱/۰۶۷	۰/۳۴۴
	حس گرایی	۱۴۵/۰۰۷	۲	۷۲/۵۰۴	۶/۲۳۰	۰/۰۰۲
	شهودگرایی	۹۵/۴۲۰	۲	۴۷/۷۱۰	۵/۵۲۷	۰/۰۰۴
	تفکری	۳۴۳/۱۸۴	۲	۱۷۱/۵۹۲	۶/۳۱۴	۰/۰۰۲
	احساسی	۲۱۹/۳۵۸	۲	۱۰۹/۶۷۹	۷/۳۶۵	۰/۰۰۱
	قضاوتی	۶/۶۷۷	۲	۳/۳۳۹	۰/۱۰۳	۰/۹۰۲
	ادراکی	۵/۱۹۰	۲	۲/۵۹۵	۰/۰۶۷	۰/۹۳۵
	برون گرایی	۱/۹۹۳	۲	۰/۹۹۶	۰/۰۵۵	۰/۹۴۷
	درون گرایی	۲/۹۶۶	۲	۱/۴۸۳	۰/۰۶۷	۰/۹۳۵
جنسیت * پایه تحصیلی	حس گرایی	۲۷/۸۵۵	۲	۱۳/۹۲۷	۱/۱۹۷	۰/۳۰۳
	شهودگرایی	۶/۳۳۲	۲	۳/۱۶۶	۰/۳۶۷	۰/۹۶۳
	تفکری	۲۰۰/۳۳۸	۲	۱۰۰/۱۶۹	۳/۶۸۶	۰/۲۶
	احساسی	۱۱۳/۹۲۸	۲	۵۶/۹۶۴	۳/۸۲۵	۰/۲۲
	قضاوتی	۳۲/۵۸۱	۲	۱۶/۲۹۰	۰/۵۰۴	۰/۶۰۴
	ادراکی	۶/۹۴۴	۲	۳/۴۷۲	۰/۰۹۰	۰/۹۱۴
	برون گرایی	۱۳۲۳۹/۵۴۲	۷۲۶	۱۸/۲۳۶		
	درون گرایی	۱۶۰۶۴/۲۵۴	۷۲۶	۲۲/۱۲۷		
	حس گرایی	۸۴۴۹/۶۱۰	۷۲۶	۱۱/۶۳۹		
خطا	شهودگرایی	۶۲۶۶/۸۶۱	۷۲۶	۸/۶۳۲		
	تفکری	۱۹۷۳۰/۲۳۶	۷۲۶	۲۷/۱۷۷		
	احساسی	۱۰۸۱۱/۸۴۲	۷۲۶	۱۴/۸۹۲		
	قضاوتی	۲۳۴۶۷/۲۰۲	۷۲۶	۳۲/۳۲۴		
	ادراکی	۲۸۰۰۳/۲۷۷	۷۲۶	۳۸/۵۷۲		

همان‌طور که جدول ۵ نشان می‌دهد قطب‌های حس گرایی، شهودگرایی، تفکری و احساسی در متغیر مستقل پایه تحصیلی در سطح ($P < ۰/۰۱$) از لحاظ آماری معنادار است. بنابراین برای مقایسه میانگین‌های مشاهده شده از آزمون تعقیبی شفه استفاده شد که نتایج در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶: آزمون شفه برای قطب های معنادار MBTI

95% Confidence Interval		سطح معناداری	خطای استاندارد	تفاوت میانگین (J - I)	متغیر وابسته - پایه تحصیلی (I) - پایه تحصیلی (J)		
سطح بالا	سطح پایین				اول متوسطه	دوم متوسطه	سوم متوسطه
۱/۵۰۵۰	۰/۰۰۴۰	۰/۰۴۸	۰/۳۰۵۹۷	۰/۷۵۴۴۹*	دوم متوسطه	اول متوسطه	حس گرایی
۱/۸۳۸۸	۰/۳۲۷۸	۰/۰۰۲	۰/۳۰۸۰۲	۱/۰۸۳۳۳*	سوم متوسطه		
					دوم متوسطه		
۱/۰۹۹۹	-۰/۴۴۲۲	۰/۰۵۷۹	۰/۳۱۴۳۵	۳/۲۸۸۴	سوم متوسطه		
۰/۴۰۶۴	-۰/۸۸۳۳	۰/۰۶۶۳	۰/۲۶۲۸۹	-۰/۲۳۸۴۶	دوم متوسطه	اول متوسطه	شهودگرایی
-۰/۲۴۱۷	-۱/۵۳۹۹	۰/۰۰۴	۰/۲۶۴۶۵	-۰/۸۹۰۸۲*	سوم متوسطه	دوم متوسطه	
۰/۰۱۰۱	-۱/۳۱۴۸	۰/۰۵۵	۰/۲۷۰۰۹	-۰/۶۵۲۳۶	سوم متوسطه		
-۰/۰۷۸۷	-۲/۳۸۴۱	۰/۰۳۳	۰/۴۶۹۹۵	-۱/۲۳۱۳۸*	دوم متوسطه	اول متوسطه	تفکری
-۰/۴۰۶۶	-۲/۷۲۷۳	۰/۰۰۴	۰/۴۷۳۰۹	-۱/۵۶۶۹۵*	سوم متوسطه	دوم متوسطه	
۰/۸۴۸۷	-۱/۵۱۹۸	۰/۷۸۵	۰/۴۸۲۸۱	-۰/۳۳۵۵۷	سوم متوسطه		
۱/۶۷۵۹	-۰/۰۲۷۶	۰/۰۶۰	۰/۳۴۷۲۵	۰/۸۲۴۱۶	دوم متوسطه	اول متوسطه	احساسی
۲/۱۳۲۰	۰/۴۱۷۱	۰/۰۰۱	۰/۳۴۹۵۷	۱/۲۷۴۵۳*	سوم متوسطه	دوم متوسطه	
۱/۳۲۵۴	-۰/۴۲۴۷	۰/۴۵۱	۰/۳۵۶۷۶	۰/۴۵۰۳۷	سوم متوسطه		

* $P < 0.05$

نتایج حاصل از آزمون شفه نشان داد:

- قطب حس گرایی در پایه اول متوسطه با دوم و سوم متوسطه در سطح $P < 0.05$ از لحاظ آماری معنادار است. تفاوت میانگین های مشاهده شده نشان داد که میانگین دانش آموزان پایه اول متوسطه (۶/۹۸)، دوم متوسطه (۶/۲۳) و سوم متوسطه (۵/۹۰) در تیپ حس گرا می باشد. یعنی دانش آموزان پایه اول متوسطه بیشتر از دو پایه تحصیلی دیگر حس گرا هستند.

- قطب شهودگرایی در پایه اول متوسطه با پایه سوم متوسطه در سطح $P < 0.05$ از لحاظ آماری معنادار است. تفاوت میانگین های مشاهده شده نشان داد که میانگین دانش آموزان پایه سوم متوسطه (۸/۶۵) و پایه اول متوسطه (۷/۷۶) در تیپ شهودگرا می باشد. یعنی دانش آموزان پایه سوم متوسطه (۸/۶۵) بیش از پایه اول متوسطه (۷/۷۶) شهودگرا هستند.

- قطب تفکری در پایه اول متوسطه با دوم و سوم متوسطه در سطح $P < 0.05$ از لحاظ آماری معنادار است. تفاوت میانگین های مشاهده شده نشان داد که میانگین دانش آموزان پایه سوم متوسطه (۱۳/۸۶)، دوم متوسطه (۱۳/۵۳) و اول متوسطه (۱۲/۳۰) در تیپ تفکری می باشد. یعنی دانش آموزان پایه سوم متوسطه بیش از دو پایه

تحصیلی دیگر تفکری هستند.

- قطب احساسی در پایه اول متوسطه با پایه سوم متوسطه در سطح $P < 0.05$ از لحاظ آماری معنادار است. تفاوت میانگین های مشاهده شده نشان داد میانگین دانش آموزان پایه اول متوسطه (۹/۳۳) و دانش آموزان پایه سوم متوسطه (۸/۰۶) در تیپ احساسی می باشد. یعنی دانش آموزان پایه اول متوسطه (۹/۳۳) بیش از دانش آموزان پایه سوم متوسطه (۸/۰۶) احساسی هستند.

توزیع تیپ های شخصیتی MBTI در دانش آموزان نشان داد ۱۶/۹ درصد از دانش آموزان دوره متوسطه شهر تهران دارای تیپ شخصیتی INTJ (درونگرا، شهودی، تفکری و قضاوتی) و ۱۱/۲ درصد آنان تیپ ENTJ (برونگرا، شهودی، تفکری و قضاوتی)، ۹/۶ درصد آنها نیز تیپ ESTJ (برونگرا، حس گرا، تفکری و قضاوتی)، ۸/۷ درصد دانش آموزان INTP (درون گرا، شهودی، تفکری و ادراکی) و ۷/۸ درصد آنان نیز ISTJ (درون گرا، حس گرا، تفکری و قضاوتی) هستند. توزیع فراوانی دیگر تیپ های مایرز - بریگز تقریباً به یک اندازه بوده است.

بحث

پژوهش حاضر با هدف بررسی ویژگی های روان سنجی سنخ نمای مایرز - بریگز (MBTI) انجام شد. برای محاسبه روایی پژوهش از ضریب همبستگی بین قطب ها استفاده شد. همبستگی های قوی بین اندازه های قطب - های MBTI بیانگر روایی و اگر در سنخ نمای مایرز - بریگز است. قابل ذکر است که تعداد کمی از پژوهش های انجام شده در این خصوص به روایی MBTI اشاره کرده اند. همچنین این پژوهش نشان داد بین قطب برون گرایی MBTI و مقیاس برون گرایی پرسشنامه پنج عاملی نئو همبستگی معنادار وجود دارد.

برای محاسبه اعتبار سنخ نمای مایرز - بریگز از آلفای کرونباخ استفاده شد، ولی با توجه به تعداد زیاد سؤال های این پرسشنامه و همچنین دشوار بودن محتوای این آزمون برای دانش آموزان، به خصوص دانش آموزان پایه اول متوسطه میزان اعتبار این آزمون از دامنه ۰/۵۸ تا ۰/۷۵ به دست آمد. کوپر و همکاران (۲۰۰۱) نیز نتایج مشابه این به دست آوردند، ولی در پژوهش های دیگر که بر روی شاغلین، معلمان و دانشجویان انجام شده اعتبار آزمون در حد بالاتری نسبت به این پژوهش گزارش شده است. از جمله پژوهش عبداللهی (۱۳۷۷) که اعتبار آزمون را در مقیاس های MBTI از ۰/۶۳ تا ۰/۷۸ گزارش کرده است.

برای مقایسه تفاوت میانگین بین نمره های دانش آموزان دختر و پسر، نتایج حاصل از آزمون MANOVA نشان داد تفاوت میانگین مشاهده شده در متغیر مستقل جنسیت (دختر و پسر) از لحاظ آماری معنادار نبود. نتایج حاصل از آزمون MANOVA نشان داد تفاوت میانگین مشاهده شده در متغیر مستقل پایه های تحصیلی (اول متوسطه، دوم متوسطه و سوم متوسطه) از لحاظ آماری معنادار بود و نتایج حاصل از آزمون شفه نشان داد:

- دانش آموزان پایه اول متوسطه نسبت به پایه های دوم و سوم متوسطه حس گراتر هستند. بنابراین دانش آموزان پایه اول متوسطه افرادی هستند که علاقه دارند اطلاعات را از طریق دیدن، شنیدن، حواس و به طور مستقیم تجربه کنند.

- دانش آموزان پایه سوم متوسطه بیش از پایه اول متوسطه شهودگرا هستند. بنابراین دانش آموزان پایه سوم متوسطه علاقه دارند اطلاعات را بیشتر از طریق حدس و گمان، بینش ناگهانی و شهود کسب نمایند.

- دانش آموزان پایه سوم متوسطه بیش از دو پایه دیگر تفکری هستند، نشانگر این است که رفتارهای دانش آموزان پایه سوم متوسطه بیش از دو پایه دیگر مبتنی بر عقلانیت منطقی غیر شخصی است.

- دانش آموزان پایه اول متوسطه بیش از پایه سوم متوسطه احساسی هستند، بیانگر این است که رفتارهای دانش

آموزان پایه اول متوسطه بیش از پایه سوم تحت تأثیر ارزش های ذهنی، شخصی یا گروهی قرار می گیرد. با توجه به این نتایج برنامه ریزان آموزشی، مدیران و معلمان می توانند در امر آموزش دانش آموزان نتایج فوق را مورد توجه قرار داده و برنامه درسی و محتوای کتاب های آموزشی متناسب با یافته ها تدوین کنند.

همچنین نتایج پژوهش نشان داد ۱۶/۹ درصد دانش آموزان دوره متوسطه شهر تهران دارای تیپ شخصیتی INTJ (درون گرا، شهودی، تفکری و قضاوتی) هستند. یعنی دانش آموزان برای دانش ارزش قائل هستند و این مهارت را از خود و دیگران انتظار دارند، مستقل عمل می کنند و سازمان دهندگان خوبی هستند. اگر پروژه یا ایده ای متعلق به آنان باشد می توانند روی آن تمرکز کنند و انگیزه زیادی برای انجام آن دارند. این افراد برنامه ریزان دراز مدت عالی هستند، به ادراکات و قضاوت های خودشان بیش از دیگران اعتماد دارند. این اشخاص کنجکاو، قاطع، مصمم، اندیشمند، آینده نگر و معقول هستند، تحت تأثیر مقامات بالا دست قرار نمی گیرند. در صورتی از قواعد و مقررات پیروی می کنند که آن را موافق رسیدن خود به اهدافشان بدانند. این اشخاص اندیشمندان استراتژیک خوبی هستند و به آسانی می توانند امتیازات و اشکالات همه موقعیت ها را درک کنند. از نظر رشته تحصیلی و شغلی در زمینه های علمی، کامپیوتر و فنی موفق می شوند (باین، ۲۰۰۴).

۱۱/۲ درصد دانش آموزان دوره متوسطه شهر تهران نیز دارای تیپ شخصیتی ENTJ (برون گرا، شهودی، تفکری و قضاوتی) هستند. یعنی این دانش آموزان از تفکر بهره می برند و امکانات را به طرح هایی برای هدف های عینی بلند مدت و کوتاه مدت تبدیل می کنند. به طور ذاتی رهبر و سازمان دهنده هستند و به سادگی مفهوم سازی و نظریه پردازی می کنند. در آینده در صورت مسئول بودن، برنامه ریزی ها را با نیازهای آتی مردم و سازمان ها سازگار خواهند کرد. توجه کمی به بخش های حسی و احساسی دارند و به شدت منطقی، برنامه ریز، با نفوذ و تحلیل گرنند، در انجام کاری که به استدلال و منطق احتیاج داشته باشد موفق هستند. از حل مسائل پیچیده لذت می برند، حلال مسائل در سازمان ها بوده و با هوشیاری از ارتباطات درون سازمان ها با خبر هستند. این دانش آموزان نیز از نظر رشته تحصیلی و شغلی در زمینه مدیریت و رهبری موفق می شوند (جهانیان، ۱۳۸۷).

منابع

- آهنگی، اکرم (۱۳۸۸). بررسی رابطه تیپ شخصیتی و سبک های حل مسأله در کارکنان جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی.
- اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران (۱۳۸۹). واحد آمار بودجه و برنامه ریزی.
- افلاک سیر، عبدالعزیز و حسن آبادی، حسین (۱۳۷۳). هنجاریابی تیپ نمای مایرز - بریگز (MBTI) بر روی دانشجویان دانشگاه فردوسی و علوم پزشکی مشهد.
- اکبری فرد، سکینه (۱۳۸۸). رابطه بین هوش های چندگانه گاردنر و تیپ های شخصیتی مایرز - بریگز (درون گرایی - برون گرایی، ادراکی - قضاوتی) با سازگاری شغلی معلمان مقاطع متوسطه شهرستان دورود، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی.
- تایگر، پاول باربارا (۱۳۸۴). شغل مناسب شما، کاری که برای آن ساخته شده اید انجام دهید، ترجمه مهدی قراچه داغی و حسین رحیم منفرد، تهران. انتشارات نقش و نگار.
- جهانیان، ملیحه (۱۳۸۷). هنجاریابی نشانگر مایرز - بریگز در کارمندان بخش های خصوصی شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی.
- عبدالغنی، آزاده (۱۳۸۸). تیپ های شخصیتی و خودپنداره شغلی با مشکلات تصمیم گیری شغلی بر روی دانشجویان دانشگاه های شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی.
- عبداللهی، حسین (۱۳۷۷). هنجاریابی تیپ نمای مایرز - بریگز (MBTI) بر روی معلمان دوره ابتدایی شهرستان مشهد، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی.
- کریمی، یوسف (۱۳۷۴). روان شناسی شخصیت، تهران، انتشارات ویرایش.
- لانیون، ریچارد آی و گوداشتاين، لئونارد دی (۱۳۸۸). ارزیابی شخصیت، ترجمه سیامک نقشبندی و همکاران، تهران، انتشارات روان.
- محمداسماعیل، الهه (۱۳۸۱). مقایسه شانزده تیپ شخصیتی دانشجویان ایرانی و هندی، مجله روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، شماره ۷۰.
- محمودیان دهکردی، آرزو (۱۳۸۶). هنجاریابی و تعیین روایی و پایایی تیپ نمای مایرز بریگز در میان کارکنان ادارات شهرکرد، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه اصفهان.
- Bayne, R (2004). Psychological types at work: An MBTI Perspective. British: Thomson.
- Briggs Myers, I, McCaulley, M.H, Quenk, N.L, and Hammer, A.L (2009). MBTI manual: A Guide to the Development and Use of the Myers - Briggs Type Indicator Instrument : pages 11 - 22
- Briggs, S.P. Copel, S. and Haynes, D (2006). Accountants for the 21st century, where are you? A first - year study of accounting student's personality preference. Critical perspectives on Accounting, xxx, xxx - xxx.
- Haynes, D.H . Briggs, S.P, and Copland, S (2006). Mind the gap: Accountants at work and play. Critical perspectives on Accounting, xxx, xxx - xxx.
- Moore, L.S. Dettlaff, A.J. and Dietz, T.J (2004). Using the Myers - Briggs Type Indicator in field education supervision. Journal of Social Work Education, 40, 337 - 344.

- **Rushton,S and Morgan, J and Richard,M (2007).** Teacher's Myers-Briggs personality profiles: Identifying effective teacher personality traits:Teaching and Teacher Education, Volume 23, Issue 4, May. . Pages 432-441
- **Salter, D.W, Evans, N.J and Forney, D.S (2006).** A longitudinal study of learning style preferences on the Myers – Briggs Type Indicator and learning style inventory. Journal of College Student Development, 47, 173 – 184
- **Steele and Kelly (1993).** Bipolarity in Jungian Type Theory and the Myers-Briggs Type Indicator, Journal of Projective Techniques and Personality Assessment: Issue 2 April .pages 290 – 301
- **Thorne,B.M, Houston Fyfe, J and Carskadon,T.G (1987).** The Myers-Briggs Type Indicator and Coronary Heart Disease: Jungian Type Theory and the Myers-Briggs Type Indicator ; Journal of Projective Techniques and Personality Assessment Issue 4 December. pages 545 – 554
- **Horacek, Tanya . M & Betts, Nancy M (1998).** College students' dietary intake and quality according to their Myers Briggs Type Indicator Personality Preferences. Journal Of nutrition education, 6,387
- **Furnham, A.C. J. Jackson, L. Forde and T.cotter (2001).** “Correlates of the Eysenck personality profiler. Personality and Individual Differences 30 (4): 587 - 594

